

Warszawa, 10.09.2023

Prof. dr hab. N. med. dr h-c Alfred Owoc
Polskie Towarzystwo Medycyny Społecznej
I Zdrowia Publicznego – Prezes

Recenzja

Rozprawy doktorskiej mgr Pauliny Hejdy

***Kontrola i uwarunkowania epidemii tytoniowej oraz używania innych
wyrobów tytoniowych wśród dzieci i młodzieży szkolnej w województwie
podkarpackim***

Uniwersytet Rzeszowski Kolegium Nauk Medycznych
Instytut Nauk o Zdrowiu

Promotor pracy: prof. dr hab. n. med. Artur Mazur

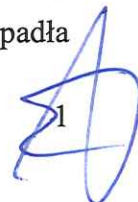
Promotor pomocniczy: dr n. o zdr. Zdzisława Chmiel

Palenie tytoniu jest jednym z głównych uzależnień na świecie. Problem ten dotyczy również Polski i chociaż w ostatnich latach obserwuje się w kraju spadek stosowania wyrobów tytoniowych, to jednak aż 28,8% dorosłej populacji nadal pali.

Stosowanie wyrobów tytoniowych najczęściej zaczyna się i utrwała już w okresie dojrzewania. Stanowi to w Polsce poważny problem, jako że przekrojowe badanie uczniów szkół na całym świecie w 2016 r. wykazało, że wśród respondentów w wieku 13 -15 lat z Polski, 23% stosowało jakiś rodzaj wyrobu tytoniowego.

W regionie WHO EURO był to piąty najwyższy wskaźnik palenia wśród młodzieży po Bułgarii, Bośni i Hercegowinie, Słowacji oraz Łotwie. Jeszcze bardziej niekorzystnie wypadła

1

Polska w odniesieniu do e-papierosów – w 2016 roku korzystało z nich ponad 24% młodych respondentów i był to najwyższy wynik w Europie.

W 2021 r. Unia Europejska przedstawiła Europejski Plan Walki z Rakiem, którego celem jest między innymi stworzenie do roku 2040 „pokolenia wolnego od tytoniu”, w którym po wyroby tytoniowe sięgać będzie mniej niż 5% populacji UE.

Jakkolwiek Plan wymienia instrumenty, które mogą pomóc w osiągnięciu tego celu/dyrektywę tytoniową, dyrektywę w sprawie opodatkowania wyrobów tytoniowych/, to jednak pozostawia krajom swobodę w podejmowaniu działań wspomagających Plan.

Działaniem istotnym i koniecznym, pozwalającym na przyspieszenie realizacji w/w celu jest systematyczna identyfikacja czynników, które przyczyniają się do rozpoczęcia stosowania wyrobów tytoniowych przez dzieci i młodzież w Polsce.

Palenie papierosów wywołuje u młodzieży szereg konsekwencji zdrowotnych. Przyspiesza procesy starzenia komórek, wyraźnie osłabia układ immunologiczny, zwiększając ryzyko częstszych zachorowań w wieku dorosłym. Palenie tytoniu czy używanie e-papierosów natychmiast przynosi negatywne skutki dla układu krążenia, negatywnie również wpływa na rozwój mózgu, zmniejsza zdolności poznawcze i powoduje znaczne utrudnienia w zdobywaniu wiedzy.

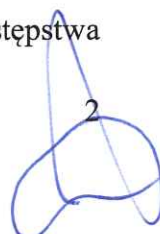
W świetle powyższych informacji podjęcie przez Doktorantkę tematu **„Kontrola i uwarunkowania epidemii tytoniowej oraz używania innych wyrobów tytoniowych wśród dzieci i młodzieży szkolnej w województwie podkarpackim”** wpisuje się w szeroko rozumiane działania na rzecz badania czynników determinujących inicjację palenia przez młodzież, a w konsekwencji możliwie najskuteczniejszych prozdrowotnych działań prewencyjnych.

W przedstawionej do recenzji pracy doktorskiej temat rozprawy jest merytorycznie zasadny i poprawny. Praca obejmuje 144 strony tekstu o wymiarze A4, w tym 10 rycin, 45 tabel oraz 193 pozycje literatury obcej jak i krajowej, aktualnej i właściwie dobranej.

OCENA CZĘŚCI TEORETYCZNEJ PRACY

Obejmuje 16 stron tekstu i w sposób przejrzysty jak i uporządkowany przedstawia kwestie istotne dla realizowanego tematu. Doktorantka rozpoczyna przedstawianie zagadnień od wpływu palenia tytoniu na rozwój chorób cywilizacyjnych. Następnie koncentruje się na rodzajach tytoniu i innych wyrobach tytoniowych, omawia aspekty i regulacje prawne w zakresie używania tytoniu oraz innych wyrobów tytoniowych w Polsce, aby na zakończenie przedstawić następstwa

2

zdrowotne używania tytoniu i innych wyrobów tytoniowych. Tu na szczególne wyróżnienie zasługuje omówienie skutków zdrowotnych biernego palenia jak również konsekwencji nałogu wśród kobiet ciężarnych Są to bowiem tematy nie zawsze poruszane w opracowaniach. Wartość teoretyczną rozprawy oceniam jako bardzo dobrą.

OCENA METODYKI BADAŃ

Głównym celem badania było ocena rozpowszechnienia palenia tytoniu i używania innych wyrobów tytoniowych wśród dzieci i młodzieży szkolnej w województwie podkarpackim, a także określenie poziomu narażenia dzieci i młodzieży na bierną ekspozycję na dym tytoniowy w opinii rodziców.

Przyjęto trzy poprawnie postawione cele szczegółowe;

1. Określenie częstości palenia papierosów i używania innych wyrobów tytoniowych wśród dzieci i młodzieży szkolnej województwa podkarpackiego.
2. Analiza wpływu wybranych czynników środowiskowych na częstość palenia papierosów i innych wyrobów tytoniowych wśród dzieci i młodzieży szkolnej w województwie podkarpackim.
3. Ocena rozpowszechniania palenia tytoniu oraz używania innych wyrobów tytoniowych wśród rodziców/opiekunów badanych dzieci.

Badanie zostało przeprowadzone za pomocą dwóch polskich wersji kwestionariuszy ankiet w okresie od marca 2019 do listopada 2019. Pierwszy kwestionariusz adresowany był do dzieci i młodzieży w wieku 12-16 lat, zaś drugi kwestionariusz przeznaczony był dla ich rodziców/opiekunów. Badani respondenci mieszkali w województwie podkarpackim. Badanie było przeprowadzone w wylosowanych placówkach oświatowo-wychowawczych (szkoły podstawowe wraz z zespołami gimnazjalnymi) na terenie województwa podkarpackiego w 20 miastach powiatowych

Na przeprowadzenie niniejszego badania uzyskano zgodę Podkarpackiego Kuratorium Oświaty oraz Komisji Bioetycznej Uniwersytetu Rzeszowskiego (Uchwała Nr 10/02/2019 z dn.14.02.2019). Zastosowane dwa narzędzia badawcze to: kwestionariusz ankiety, który był polską wersją kwestionariusza Global Youth Tobacco Survey (GYTS), zatwierdzoną i używaną do badań dzieci i młodzieży przez American Academy of Pediatrics (AAP). Drugi kwestionariusz ankiety

3

adresowany był do rodziców/opiekunów - to polska wersja kwestionariusza American Academy of Pediatrics (AAP) dotycząca badania biernej ekspozycji na dym tytoniowy i palenia tytoniu.

Wszystkie obliczenia wykonano za pomocą pakietu statystycznego STATISTICA 13 oraz arkusza kalkulacyjnego Microsoft Excel 2007

Narzędzia badawcze zostały prawidłowo dobrane i są właściwe do przyjętych celów pracy, a wyniki badań poddano bardzo dobrej i profesjonalnej analizie statystycznej.

OCENA CZĘŚCI BADAWCZEJ

Ocenie szczegółowej poddano treść części III i IV pracy zamieszczonych na 60 stronach tekstu. W tej części rozprawy zawarto również wyniki badań, ich omówienie i dyskusję. Analizy zostały wykonane w sposób wysoce poprawny, wzbogacone dobrymi analizami statystycznymi. Opracowanie graficzne wyników w formie 10 rycin i 45 tabel wzbogaciło prezentację wyników i wzbogaciło merytorycznie rozprawę.

W rozdziale „Dyskusja” mgr Paulina Hejda porównuje uzyskane w zrealizowanym badaniu wyniki z zawartymi w innych publikacjach krajowych, jak i obcych. Dyskusja została przeprowadzona w sposób interesujący i profesjonalny.

Na uwagę zasługuje fakt, że Doktorantka w tej części pracy podejmuje próbę wskazania koniecznych działań zwalczających palenie tytoniu tak ze strony decydentów jak i praktyków zdrowia publicznego.

Podsumowując, rozdział ten wskazuje na pełną dojrzałość i świadomość naukową Doktorantki.

OCENA WYNIKÓW I WNIOSKI KOŃCOWE

Doktorantka przedstawiła trzy wnioski wynikające z badań. Są one odpowiedzią na postawiony cel. Wnioski te zostały prawidłowo sformułowane, wynikają z uzyskanych wyników badań i wnoszą cenne oraz istotne wartości w dziedzinie nauk o zdrowiu.

Pod względem formalnym praca została przygotowana w sposób prawidłowy. Walorem uzyskanych wyników badań jest to, że mogą one być przydatne szerokiemu gronu odbiorców, w tym praktykom zdrowia publicznego oraz kadrze oświatowej i wychowawczej. Należałoby wszakże rozszerzyć wnioski o aspekt praktyczny. Uwaga ta nie ma wpływu na wartość merytoryczną pracy.

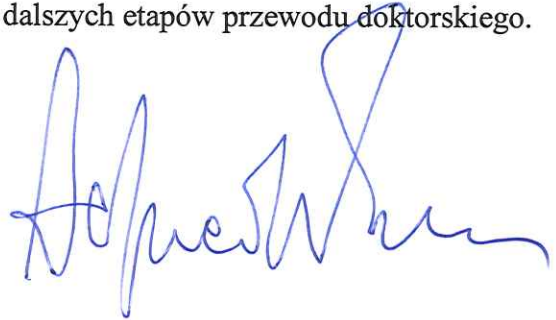

REASUMUJĄC

Rozprawa doktorska autorstwa mgr Pauliny Hejdy przedstawia dużą wartość naukową. Została sporządzona w sposób staranny oraz z dużą znajomością literatury przedmiotu i dojrzałością badawczą.

W mojej ocenie przedstawiona do recenzji praca doktorska mgr Pauliny Hejdy spełnia warunki określone w art.13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U.Nr 65, poz.595 z późn.zm.). Ponadto, uznając bardzo wysoki poziom warsztatowy, celność merytoryczną oraz praktyczną atrakcyjność rozprawy w budowaniu i stosowaniu programów prewencyjnych w tak doniosłej płaszczyźnie socjomedycznej dzieci i młodzieży, wnoszę o wyróżnienie pracy.

Wnoszę o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

A handwritten signature in blue ink, likely belonging to the reviewer, is placed below the text. The signature is stylized and cursive.

adresowany był do rodziców/opiekunów - to polska wersja kwestionariusza American Academy of Pediatrics (AAP) dotycząca badania biernej ekspozycji na dym tytoniowy i palenia tytoniu.

Wszystkie obliczenia wykonano za pomocą pakietu statystycznego STATISTICA 13 oraz arkusza kalkulacyjnego Microsoft Excel 2007

Narzędzia badawcze zostały prawidłowo dobrane i są właściwe do przyjętych celów pracy, a wyniki badań poddano bardzo dobrej i profesjonalnej analizie statystycznej.

OCENA CZĘŚCI BADAWCZEJ

Ocenie szczegółowej poddano treść części III i IV pracy zamieszczonych na 60 stronach tekstu. W tej części rozprawy zawarto również wyniki badań, ich omówienie i dyskusję. Analizy zostały wykonane w sposób wysoce poprawny, wzbogacone dobrymi analizami statystycznymi. Opracowanie graficzne wyników w formie 10 rycin i 45 tabel wzbogaciło prezentację wyników i wzbogaciło merytorycznie rozprawę.

W rozdziale „Dyskusja” mgr Paulina Hejda porównuje uzyskane w zrealizowanym badaniu wyniki z zawartymi w innych publikacjach krajowych, jak i obcych. Dyskusja została przeprowadzona w sposób interesujący i profesjonalny.

Na uwagę zasługuje fakt, że Doktorantka w tej części pracy podejmuje próbę wskazania koniecznych działań zwalczających palenie tytoniu tak ze strony decydentów jak i praktyków zdrowia publicznego.

Podsumowując, rozdział ten wskazuje na pełną dojrzałość i świadomość naukową Doktorantki.

OCENA WYNIKÓW I WNIOSKI KOŃCOWE

Doktorantka przedstawiła trzy wnioski wynikające z badań. Są one odpowiedzią na postawiony cel. Wnioski te zostały prawidłowo sformułowane, wynikają z uzyskanych wyników badań i wnoszą cenne oraz istotne wartości w dziedzinie nauk o zdrowiu.

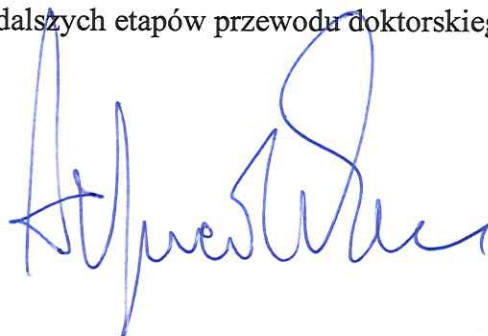
Pod względem formalnym praca została przygotowana w sposób prawidłowy. Walorem uzyskanych wyników badań jest to, że mogą one być przydatne szerokiemu gronu odbiorców, w tym praktykom¹⁴ zdrowia publicznego oraz kadrze oświatowej i wychowawczej. Należałoby wszakże rozszerzyć wnioski o aspekt praktyczny. Uwaga ta nie ma wpływu na wartość merytoryczną pracy.

REASUMUJĄC

Rozprawa doktorska autorstwa mgr Pauliny Hejdy przedstawia dużą wartość naukową. Została sporządzona w sposób staranny oraz z dużą znajomością literatury przedmiotu i dojrzałością badawczą.

W mojej ocenie przedstawiona do recenzji praca doktorska mgr Pauliny Hejdy spełnia warunki określone w art.13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U.Nr 65, poz.595 z późn.zm.). Ponadto, uznając bardzo wysoki poziom warsztatowy, celność merytoryczną oraz praktyczną atrakcyjność rozprawy w budowaniu i stosowaniu programów prewencyjnych w tak doniosłej płaszczyźnie socjomedycznej dzieci i młodzieży, wnoszę o wyróżnienie pracy.

Wnoszę o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

A handwritten signature in blue ink, likely belonging to the reviewer, is placed below the recommendation text. The signature is stylized and cursive.

